

Espon yleiskaavoitus Tulevaisuustaaajuudella

Tulevaisuustaaajuus-menetelmä Espon yleiskaavan 2060 valmistelussa

Espon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus
Heini-Sofia Iho, Susanna Nurmi, Heli-Maija Nevala
22.12.2022

Johdanto

Espon kaupunkisuunnittelukeskus osallistui Sitran Tulevaisuustaaajuus-kumppanuusohjelmaan vuonna 2022. Tulevaisuustaaajuus on Sitran kehittämä työpajamenetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien visioimiseen ja rakentamiseen. Kumppanuusohjelman tavoitteena oli edistää Tulevaisuustaaajuuden leviämistä ympäri Suomen, kutsumalla organisaatioita hyödyntämään menetelmää osana toimintaansa. Kumppanuusohjelmaan valitut organisaatiot saivat Sitralta monipuolista tukea Tulevaisuustaaajuus-menetelmän soveltamiseen ja pilotointiin.

Tulevaisuustaaajuus-työpajan tavoitteena on tehdä tulevaisuusajattelusta helpommin lähestyttävää, ymmärrettävää ja innostavaa. Tulevaisuustaaajuus pyrkii kytkemään tulevaisuusajattelun keinoihin, joilla tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Työpajan runko pohjautuu kolmeen osioon (haasta, kuvittele ja toimi), joiden avulla tulevaisuusajatteluun pureudutaan. Lue lisää Tulevaisuustaaajuus-menetelmästä [Sitran sivustolla](#).

Espon kaupunkisuunnittelukeskus on hyödyntänyt Tulevaisuustaaajuutta kehittämällä menetelmästä yleiskaavoituksen vuorovaikutukseen sopivan työpajojen sarjan. Espoossa tuli syyskuussa 2022 vireille koko kaupungin kattava, vuoteen 2060 tähtäävä yleiskaava, jonka laatimisesta vastaa Espon kaupunkisuunnittelukeskus. Työpajasarja toteutettiin yleiskaavatyön aloitusvaiheessa. Lue Espon yleiskaavasta 2060 [kaupungin verkkosivuilla](#).

Tämän raportin tarkoituksena on kuvailla, miten kaupunkisuunnittelukeskus sovelsi menetelmää. Tulevaisuustaaajuuden hyödyntämisestä kiinnostuneet organisaatiot saavat tästä yhden tavan, jolla käyttää menetelmää ja luoda toimiva työpajojen sarja.

Tulevaisuustaaajuus-työpajat järjestettiin asukkaille, elinkeinoelämän ja kaupan toimijoille, espoolaisille nuorille sekä Espon kaupungin luottamushenkilöille. Espon kokonaisuudessa erityislaatuista oli, että ensimmäisten kolmen pajan tuloksena syntyneet visiot vietiin päättäjien työpajan aineistoksi ja edelleen taustatiedoksi yleiskaavan tavoitteiden valmisteluun ja päätöksentekoon. Näin työpajoille saatiin vaikuttavuutta.

Raportin lopussa kuvataan työn tuloksia ja prosessin onnistumista. Lisäksi arvioidaan, kuinka Espon kaupunkisuunnittelukeskus sekä muut toimijat voivat hyödyntää Tulevaisuustaaajuutta jatkossa.

Yleiskaavoitus on pitkän aikavälin kaupunkisuunnittelua

Yleiskaava on koko kaupungin tai osan kaupungista kattava yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jossa osoitetaan yhdiskunnan eri toimintojen sijoittuminen yleispiirteisesti ja sovitetaan toimintoja yhteen. Yleiskaavan tavoitevuosi on usein vuosikymmenten päässä, kuten Espoossa, ja siten yleiskaavan toteutumiseen liittyy epävarmuuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavan suunnittelun tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (9§). Tällaisia tutkimuksia tai selvityksiä ovat esimerkiksi luontoselvitykset ja väestöennusteet. Lisäksi osallisilla tulee olla mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta (62§). Osallisia ovat esimerkiksi asukkaat, yhdistykset, yritykset ja muut toimijat, joihin kaava vaikuttaa. Laki ei kuitenkaan edellytä osallistumiselta esimerkiksi monipuolisuutta. Puhtaasti lain määräämän veloitteen täyttämällä osallistuminen voi jäädä vähäiseksi.

Monipuolisella vuorovaikutuksella mielekästä kaupunkia

Tulevaisuuden ennakointi on keskeinen osa kaupunkisuunnittelua, sillä se mahdollistaa kaupungin sopeutumisen ja muutoksen kokonaisuutena. Jotta ennakkoinnissa onnistuttaisiin mahdollisimman hyvin, taustalle tarvitaan useita näkökulmia ja erityyppisiä aineistoja.

Asukkailla on kotikaupungistaan kokemusperäistä tietoa, jota kaavan suunnittelijoilla tai muilla asiantuntijoilla ei ole. Tämä tieto on usein hyödyllistä kaupunkisuunnittelun kannalta. Asukkaiden ja muiden sidosryhmien osallistuminen kaavoitukseen ja kaupunkisuunnitteluun kasvattaa suunnittelijoiden tietopohjaa ja parhaimmillaan myös luottamusta asukkaiden ja suunnittelijoiden välillä.

Kun asukkaita kuullaan jo kaavoitusprosessin alkuvaiheessa, voidaan heidän näkemyksensä huomioida suunnitteluprosessissa parhaalla mahdollisella tavalla. Myös kaupungin yhteistyö luottamushenkilöiden kanssa ja luotettavan tiedon tarjoaminen parantavat vuoropuhelua kaavoitukseen osallistuvien välillä.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus haluaakin tarjota osallisille huomattavasti lain asettamaa minimivelvoitetta monipuolisempaa vuorovaikutusta. Tulevaisuustaaajuus-menetelmällä kaupunkisuunnittelukeskus on tavoitellut osallisten kanssa käytävän, tulevaisuutta koskevan keskustelun syventämistä ja laajentamista. Tulevaisuustaaajuus-pajoissa esitetyt näkemykset ja visiot on viety osaksi yleiskaavatyön tavoitteiden valmistelua ja päätöksentekoa.

Tulevaisuustaaajuus on menetelmänä mielekäs juuri yleiskaavoituksessa, jonka aikaperspektiivi on pitkä. Espoossa yleiskaavan tekemiseen ei liity yhtä vakiintuneita osallistumisen prosesseja kuin asemakaavojen laatimiseen. Uuden kokeilemiselle eli Tulevaisuustaaajuudelle oli siten menetelmänä tilaa.

Tulevaisuustaaajuus – Espoon mallin luominen

Kaupunkisuunnittelulla vaikutamme voimakkaasti siihen, millaiseksi kaupunkiympäristö kehittyy ja millaista kaupunkielämää se mahdollistaa tulevaisuudessa. Tulevaisuustaaajuus-työpaja antaa osallistujille hyvän alkusysäyksen tulevaisuusajatteluun, kun se inspiroi osallistujia **haastamaan** tulevaisuuskäsityksiään, **kuvittelemaan** toivottavaa tulevaisuutta ja **toimaan** halutun tulevaisuuden eteen.

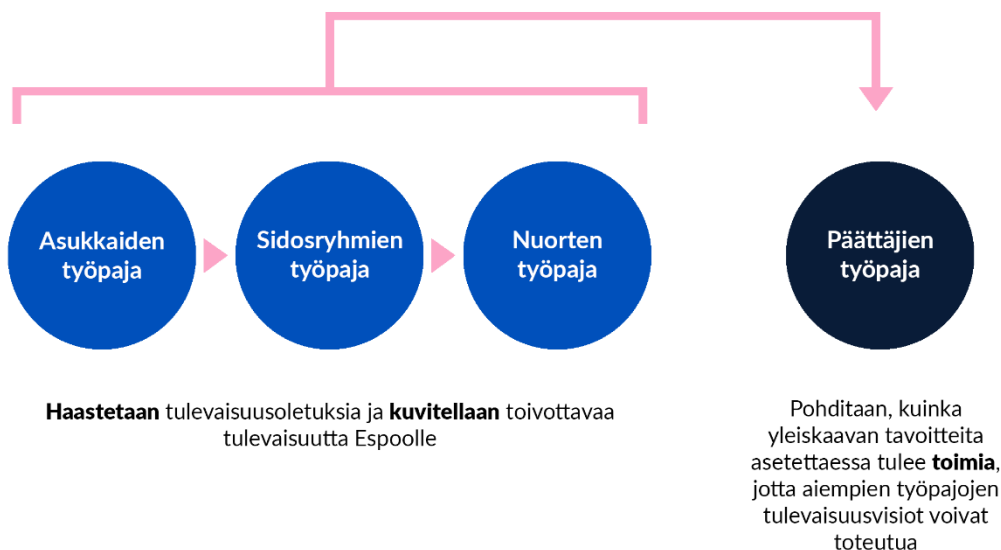
Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksella oli Tulevaisuustaaajuuden hyödyntämisestä alusta alkaen tarkka visio. Kaupunkisuunnittelukeskus halusi käyttää työpajamenetelmää tiedon keräämiseksi yleiskaavan tavoitevaiheeseen ja pilotoida Tulevaisuustaaajuutta paitsi asukkaille, myös muille kohderyhmille.

Tulevaisuustaaajuutta sovellettiin muokkaamalla työpajarungon tehtäviä ja sanoituksia Espoon ja kaupunkiympäristön kontekstiin sopiviksi. Kaupunkisuunnittelukeskuksessa haluttiin yksinkertaistaa ja muotoilla työpajarunkoa niin, että alusta alkaen keskityttäisiin pohtimaan Espoon tulevaisuutta. Työpajan tehtävissä ja sanoituksessa haluttiin käyttää kaupunkisuunnitteluun sopivia teemoja.

Keskeiseksi pohdinnan aiheeksi muodostui, tarvitaanko asukkaille järjestettävään työpajaan kaikkia Tulevaisuustaaajuus-konseptiin sisältyviä yksittäisiä menetelmiä. Haastaminen ja kuvitteleminen nähtiin avaintekijöinä tiedon keräämisessä. Toimi-osion nähtiin olevan jotain, mihin yleiskaava vastaa: yleiskaava on väline, jolla voidaan vaikuttaa Espoon tulevaisuuteen. Asukkaat osoittivat kiinnostuksensa toimia osallistumalla työpajaan, mutta asukkaiden visioiden ja toiveiden vieminen käytännön toimiksi on suunnittelijoiden ja päättäjien harteilla.

Pohdintojen perusteella syntyi idea tulevaisuustyöpajojen jatkumosta. Ensin toteutetaan työpajoja, joissa asukkailta, sidosryhmiltä ja muilta osallisilta kerätään tietoa ja visioita kaupungin toivottavasta tulevaisuudesta. Kerätty tieto esitellään kaupungin luottamushenkilöille, jotka muodostavat toimintaehdotuksia yleiskaavan tavoitteisiin. Työpajoilla haluttiin lisätä asukkaiden motivaatiota toimia toivotun tulevaisuuden eteen, kaupunkisuunnittelukeskuksen ottaessa vastuun visioiden viemisestä päättäjille.

Tulevaisuustyöpajojen sarja Espoon mallissa

Tulevaisuustaaajuus – Espoon mallin pilotoiminen

Kun visio Espoon Tulevaisuustaaajuus-mallista oli muodostunut, oli aika toteuttaa työpajat valituille kohderyhmille.

Työpajasarjan aikana testattiin montaa eri tapaa kutsua osallisia koolle. Asukkaiden työpaja järjestettiin ja sitä markkinoitiin yhteistyössä työväenopiston kanssa. Osallistujat ilmoittautuivat työväenopiston Ilmonet-järjestelmän kautta. Elinkeinoelämän ja kaupan toimijoille kohdennettiin henkilökohtaisia kutsuja. Nuorten työpaja toteutettiin koulu-yhteistyönä lähestymällä espoolaisia yläkoulujen ja lukioiden yhteiskuntaopin opettajia. Päättäjien työpaja toteutettiin kohdennetulla kutsulla kaupunginhallituksen ja kaupunkisuunnittelulautakunnan jäsenille. Työpajojen osallistujamäärät olivat vaihtelevia.

Eri ryhmille järjestetyt Tulevaisuustaaajuus-työpajat sisälsivät osin samankaltaisia osuuksia, mutta tietyiltä osin sisältö oli kohderyhmän mukaan räätälöity. Asukkaille, elinkeinoelämän ja kaupan toimijoille sekä nuorille järjestetyt työpajat alkoivat kaikki pohtimalla Espoon historiaa

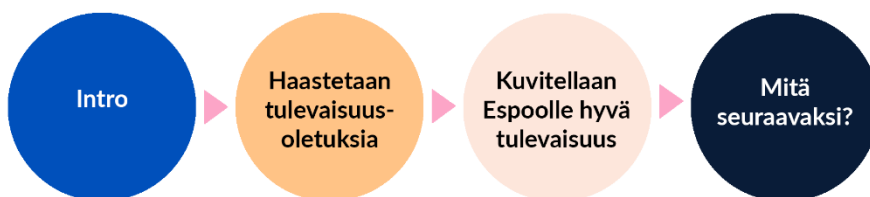
ja tulevaisuutta visuaalisen aikajanan avulla. Aikajanan tarkoitus oli havainnollistaa, että tulevaisuudella ei ole vain yhtä suuntaa, vaikka historiaa tarkastellessamme saatamme vetää tällaisen johtopäätöksen. Kaupungin nykyhetki on muodostunut monenlaisten vaiheiden kautta, jotka eivät ole olleet itsestäänselvyksiä, vaan muotoutuneet maailman muuttumisen, sattumien ja määrätietoisien toiminnan kautta. Myös tässä ajassa tapahtuu muutoksia ja päätöksiä, jotka muovaavat tulevaisuutta.

Meillä kaikilla on tulevaisuutta koskevia oletuksia, joita emme välttämättä tiedosta. Niitä päästiin työpajoissa haastamaan tulevaisuuskuunnelmien avulla. Asukkaiden työpajassa hyödynnettiin tulevaisuusskenaarioita, joita Aalto-yliopiston maankäytön suunnittelun opiskelijat ovat tehneet Espoon tulevaisuudesta. Elinkeinoelämän ja kaupan toimijoille järjestetyssä sidosryhmien tulevaisuustyöpajassa kuunneltiin Futuricen luoma kaupan tulevaisuutta koskeva tulevaisuuskuva. Nuorten työpajassa käytettiin Sitran tuottamia tulevaisuuskuunnelmia.

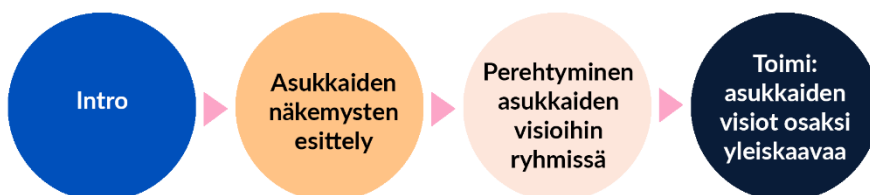
Tehtäviä ja sanoitusta muokattiin eri kohderyhmille sopivaksi. Nuorten työpajassa sanoitusta haluttiin yksinkertaistaa ja lisätä tehtäviä ja toiminnallisuutta. Elinkeinoelämän ja kaupan työpajassa termistö muutettiin kohderyhmälle sopivaksi. Sekä asukkaiden, nuorten että sidosryhmien työpajassa muodostettiin tulevaisuusvisiot ja suunniteltiin tulevaisuuden uutinen, kuten Sitran mallissa tehdään.

Päätäjien työpajassa Tulevaisuustajuuden runkoa muokattiin eniten, kun päätettiin keskittyä ensisijaisesti toimi-osioon. Työpajassa toteutettiin ensin tulevaisuusharjoitteita ja tarkasteltiin samaa aikajanaa kuin aikaisemmissa työpajoissa. Tämän jälkeen päättäjät saivat tutustua pienryhmissä aiemmista työpajoista kerättyyn dataan. Tulevaisuustajuus-visioiden ohella esiteltiin muutakin asukasvuorovaikutuksessa koottua tietoa. Lopuksi käytiin yhteinen keskustelu siitä, miten yleiskaavalla voitaisiin vaikuttaa asukkaiden visioiden toteutumiseen tulevaisuuden Espoossa, ja miten tämän tulisi näkyä yleiskaavan tavoitteissa.

Asukkaiden, sidosryhmien ja nuorten työpaja

Päätäjien työpaja

Työpajojen tulokset

Tulevaisuustaaajuus-työpajat ovat hyvä keino tuottaa laadullista aineistoa kaupunkisuunnittelun tueksi. Työpajoissa osalliset ovat muodostaneet yhteisiä tulevaisuusvisioita siitä, millaista tulevaisuutta he toivovat Espoole. Näin on tuotettu suunnittelijoille ja päättäjille aineistoa, jota voidaan käyttää muun muassa yleiskaavan tavoitteiden muodostamisessa.

Sekä asukkaiden että nuorten työpajan perusteella tulevaisuuden Espoossa pitäisi kiinnittää huomiota palvelujen ja liikenteen sujuvuuteen sekä viheralueiden ja virkistysmahdollisuuksien säilyttämiseen. Espolaiset toivovat vehreää kaupunkiympäristöä, toimivia lähipalveluita ja sujuvaa liikennettä, olipa se kävelyä, pyöräilyä, julkista liikennettä tai autoilua. Kaupungin tarjoamia julkisia palveluita arvostetaan ja niiden toivotaan kehittyvän edelleen. Myös yhteisöllisyys ja kaupungin elinvoimaisuus nousivat esille tärkeinä teemoina. Asukkaiden työpajassa nostettiin tärkeäksi mahdollisuudet kohdata ja viettää aikaa muiden espoolaisten kanssa. Nuoret ideoivat myös, millaisia tiloja kaupungin tulisi tarjota asukkailleen.

Elinkeinoelämän ja kaupan toimijoille järjestetyssä työpajassa keskityttiin pohtimaan Espoon tulevaisuutta elinkeinoelämän näkökulmasta. Keskustelussa nousivat esiin esimerkiksi toiveet teknologisen osaamisen kehittymisestä sekä kestävien ratkaisujen elinkeinoelämälle tuomista uusista mahdollisuuksista Espoossa. Työpajaan osallistuneet toivoivat tulevaisuuden Espoon olevan innovatiivinen ja hyvä paikka yrityksille sekä toisaalta ekologinen edelläkävijäkaupunki, jossa tiivis kaupunkirakenne mahdollistaa jakamistalouden.

Luottamushenkilöille järjestetyssä työpajassa tarkasteltiin aiempien työpajojen visioita sekä muuta kaupunkisuunnittelukeskuksen keräämää asukasvuorovaikutuksesta kertynyttä dataa. Selkeä havainto oli, että asukkaiden toiveiden perusteella yleiskaavan tavoitteissa tulee huomioida lähiluonnon tärkeys. Työpajan keskusteluissa ilmeni, että luottamushenkilöt ovat kaupunkivihreän ja keskeisten viherverkostojen säilyttämisestä asukkaiden kanssa melko samaa mieltä. Samalla kaupungin tiivistyminen ja lisärakentamisen tarve nähdään teemana, joka vaatii päätöksiä siitä, millä tavalla ja mihin suuntaan uutta kaupunkia rakennetaan. Joukkoliikenteen verkoston kehittäminen sekä palvelujen sijoittaminen muuallekin kuin kaupakeskuksiin ovat työpajaan osallistuneiden luottamushenkilöiden mielestä hyviä kehitysuuntia.

Luottamushenkilöille järjestetyssä työpajassa käyty keskustelu tarjoaa suunnittelijoille lähtökohtia kaavan tavoitteiden laatimiseksi ja antaa päättäjille mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia ennen päätöksentekoa.

Espon mallin arviointi ja kehittäminen

Tulevaisuustaaajuus-menetelmän tuominen yleiskaavoituksen tavoitteiden laatimiseen oli mielenkiintoinen ja antoisa kokeilu. Malli, jossa osallisten työpajoista viedään informaatiota luottamushenkilöiden työpajaan, oli toimiva. Mallin avulla tavoitettiin erityyppisiä osallisia. Erityisesti yhteistyö koulun ja työväenopiston kanssa auttoi tavoittamaan sellaisia osallisia, jotka eivät aiemmin olleet osallistuneet kaupunkisuunnitteluun. Kohdennettujen kutsujen avulla tavoitettiin toisaalta parhaiten sellaiset henkilöt, joilla oli jo valmiiksi kiinnostuneisuutta tulevaisuusajatteluun tai kaupunkisuunnitteluun.

Työpajojen järjestämisen osalta opimme, että markkinointi kannattaa suunnitella hyvin etukäteen. Oikeiden yhteyshenkilöiden löytämiseen kannattaa panostaa, sillä yhteyshenkilöt voivat markkinoida tapahtumaa omille verkostoilleen. Myös työpajojen ajankohta ja sijainti on tarpeen suunnitella kohderyhmää palveleviksi. Tilaisuudet on hyvä järjestää lähellä tavoiteltuja osallistujia, heille tutuissa tiloissa, mikäli mahdollista.

Tulevaisuustaaajuudessa on tavoitteena, että osallistujat inspiroituvat toivottavien tulevaisuuksien kuvittelusta ja kasvattavat näin omaa toimijuuttaan sekä kokemusta siitä, että toivottavan tulevaisuuden eteen toimiminen on kannattavaa. Tulevaisuutta on kuitenkin mahdotonta muuttaa yksin ja uuden suunnan ottamiseen tarvitaan organisaatioiden panosta. Espoon Tulevaisuustaaajuus-mallin avulla kaupunkisuunnittelukeskus pystyi edistämään osallisten tulevaisuutta koskevien näkemysten vaikuttavuutta viemällä näkemykset päättäjien tietoon.

Työpajarungon soveltaminen Sitran mallin pohjalta Espoon kaupunkisuunnitteluun sopivaksi oli inspiroivaa. Oli hienoa huomata, miten moneen Tulevaisuustaaajuus taipuu, ja että eri kohderyhmille järjestettyihin pajoihin oli mahdollista löytää kohdennettuja harjoituksia ja Espoon kontekstiin sopivia elementtejä.

Tässä kokeilussa kohderyhmä vaihtui joka kerta, joten uusi työpaja vaati aina runsaasti paneutumista. Työpajan runkoa ja sanoitusta piti muuttaa jokaiselle kohderyhmälle erikseen sopivaksi, joten työpajojen sarja vaati ajoittain paljonkin työaika. Jatkossa voisi olla kiinnostavaa toteuttaa työpajojen sarja yhdelle kohderyhmälle samalla materiaalilla kattavamman otoksen saamiseksi sekä ajan säästämiseksi. Mielekäs kohderyhmä tällaiselle kokeilulle voisi olla esimerkiksi espoolaiset asukasyhdistykset.

Työpajarungon pilotoiminen monenlaisille kohderyhmille antoi kaupunkisuunnittelukeskukselle runsaasti eväitä tulevaan. Nuorille järjestetyn työpajan ansioista kaupunkisuunnittelukeskus pystyy kehittämään tapoja, joilla nuoria tavoitetaan. Elinkeinoelämän ja kaupan toimijoille järjestetty työpaja poiki ideoita ja oppeja sidosryhmäyhteistyön järjestämisestä. Luottamushenkilöiden työpaja antoi Espoon kaupungin päättäjille päätöksenteon kannalta relevanttia dataa asukkaiden ja elinkeinoelämän toimijoiden tärkeiksi tunnistamista arvoista.

Tulevaisuustaaajuutta pilotoitaessa on kertynyt runsaasti kokemusta työpajojen suunnittelusta ja järjestämisestä. Jotta kertynyt kokemusperäinen tieto siirtyisi eteenpäin, olisi hyödyllistä tarjota menetelmän käyttöä muille kaupunkisuunnitteluyksikön toimijoille.

Yleiskaavoituksen lisäksi Tulevaisuustaaajuus-työpajamenetelmää on jatkossa mahdollista soveltaa muunlaisissa kaupunkisuunnittelun projekteissa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kaavarungot, maankäyttötarkastelut ja visiot sekä pitkän aikavälin liikennejärjestelmäsuunnittelu. Menetelmästä voi olla hyötyä kehityshankkeita koskevissa keskusteluissa yhteisten päämäärien sekä keinojen hahmottamisessa. Työpajojen tuloksista voisi muodostaa esimerkiksi suunnitelmien ratkaisuja taustoittavaa liiteaineistoa, kuten havainnekuvia tai tulevaisuutta visioivia karttoja.